

Bach als een academische exercitie

MUZIEK JACK QUARTET

★★★★★

Xenakis vormt het speerpunt in repertoire van JACK Quartet.

AMSTERDAM Een stukje Bach om even in de stemming te komen voordat het echte, moderne werk begint, klinkt bij het JACK Quartet toch een stuk minder rustgevend. Het New Yorkse strijkkwartet verbijsterde vrijdag een door sneeuwval nogal uitgedund publiek met bewerkingen van twee delen uit Bachs *Kunst der Fuge*, gespeeld in 'just intonation', ofwel reine stemming. Dat klinkt dus allesbehalve zuiver, want een volledig zuivere stemming is natuurkundig bezien een onmogelijkheid.

Bovendien verdraagt de chromatiek - zeg maar de combinaties van zwarte en witte toetsen - in Bachs muziek zich niet goed met de wiskundig zuivere intervallen die de basis vormen van de reine stemming.

Het resultaat is een bevreemdende muziek, waarin de toonladder zich gedraagt als een trap met ongelijke treden. Tussen veel te kleine tertsen en halve tonen die zich voordoen als kwarttonen, duiken desondanks onwaarschijnlijk zuivere samenklanken op, en de afzonderlijke stemmen lijken onafhankelijker van elkaar dan ooit. Ook is het duidelijk dat de spelers van het JACK Quartet niet maar wat aanrotzooien, maar juist beschikken over een onwaarschijnlijk scherp gehoor en intonatiever-

mogen. Wat allemaal niet wegneemt dat hun Bach veel wegheeft van een academische exercitie.

Anders ligt dat met de muziek van Horatiu Radulescu, een betrekkelijk obscure Roemeens-Franse componist (1942-2008), die niettemin wordt gezien als een van de wegbe-reiders van de 'spectrale' muziek. Zijn in hoge mate onconventionele werk kenmerkt zich door een eigenzinnige notatie en een diepgaande verkenning van de wereld-der-harmonische-boventonen.

Voor aanvang van zijn vijfde strijkkwartet *Before the universe was born* moesten de spelers zich dan ook even afzonderen om hun instrumenten te stemmen naar de voorschriften van de componist.

Het is een vreemd landschap waarheen Radulescu de luisteraar meevoert. Snerpende klanken met een elektronische kwaliteit worden afgewisseld met mistige vegen. In felle wemeligen doemen spookachtige melodietjes op, alsof weerkaatsend licht in een wateroppervlak plotseling een herkenbaar beeld vormt. Het is een volstrekt surrealistisch akoestisch landschap, dat jammer genoeg niet vrij is van een zekere eenvormigheid.

Hoewel *Tetras* van Iannis Xenakis een al even ongehoord universum aan klanken exploreert, is meteen hoorbaar dat de in 2001 overleden Griek zich tot Radulescu verhoudt als een titaan tot een navelstaarder. Krakend hout, huilende glijtonen, schurende harmonieën die elkaar als

met breekijzers versplinteren, vierstemmige sidderingen en schijnbare chaos die in een oogwenk samen-vloeit in een muzikaal brandpunt - het zijn slechts een paar van de ingrediënten waaruit Xenakis zijn stoere, dramatische muziek opbouwt.

In het veelzijdige repertoire van het JACK Quartet vormen de vier strijkkwartetten van Xenakis het speerpunt, en de integrale opname daarvan die het ensemble vorig jaar heeft uitgebracht is van alle kanten geprezen. Uit de Amsterdamse uitvoering van *Tetras* blijkt wel dat het viertal deze muziek ook live volledig in de vingers heeft.

Frits van der Waa

Bach, Radulescu en Xenakis, JACK Quartet, 17/12, Muziekgebouw, A'dam.

Een toonladder als een trap met ongelijke treden

